

UNIVERSIS

PATRIBUS, FRATRIBUS, AC SORORIBUS

ORDINIS PRÆDICATORUM

FR. PIUS JOSEPH GADDI

SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSOR.

EJUSDEMQUE ORDINIS HUMILIS VICARIUS, ET PROCURATOR GENERALIS,
AC SERVUS,

SALUTEM, ET MORTIS RECORDATIONEM.

ACERBISSIMUM funus Pii VI Pontificis Optimi Maximi acerrimi Fidei, et Religionis vindicis, ac adfertoris, cum multis antea de causis vobis nunciare prohiberemur, nunc tandem in memoriam revocamus. Quanto moerore, quanto luctu universus orbis amissum Parentem, et Pastorem prosequutus fuerit neminem vestrum ignorare arbitramur. Illud vobis certum, et ratum esse volumus Pium VI Summi Sacerdotii diuturnitate, magnificentia, et liberalitate, rerum gestarum magnitudine, Fidei, et Religionis studio maximos Ecclesiæ Antistites vel æmulatum fuisse, vel superasse.

Joannes Angelus ex antiquissima, et nobilissima familia Braschi Cesenæ ortus est die 27 Decembris an. 1717. Liberalis, ac prodiga natura cunctas in eum animi, et corporis dotes non tam contulisse, quam profudisse visa est. Nam præter docilitatem ingenii, et incredibilem memoriam inerat adolescenti tantus sermonis lepos, tanta orationis vis, ut ei nemo in dicendo par esset. Inerat robusta corporis valetudo, sine qua vix aliquid arduum, et egregium in vita consequi possumus. Inerat quædam oris, vultusque tum suavitas, tum dignitas, qua uniuscujusque animum vel primo adspectu sibi conciliabat. Postquam in patria juris utriusque lauream summa cum laude consequutus est, Ferrariam se contulit apud Avunculum suum Bandi virum et scientia, et morum integritate eximium. Hujus præceptis, et institutis imbutus ita se probavit Eminentissimo Cardinali Ruffo, qui tunc temporis eam provinciam Legatus administrabat, ut obita Legatione illum secum Romam deduxerit. Braschius in domicilio Imperii orbis Catholici locatus statim ad majora natus visus est. Etenim et suavitate morum, et doctrinæ copia ita cæteris præstabat, ut nemo non aliquid magnum de illo portenderet. Quare

nemo miretur si vel fortuna, vel natura tantum ei tribuit, quantum antea nemini, ut brevi temporis intervallo plures ille dignitates, atque honores consequutus fuerit, quam cæteri soleant concepisce. Nam a Benedicto XIV inter Pontificios, ut vocant, cubicularios primum adscitus, postea S. Petri *Canonicatu* auctus est. Clemens vero XIII perspecta summa ejus fide et integritate, Reverendæ, ut aiunt, Cameræ thesauro eundem præfecit. Deinde a Clemente XIV die 26 Aprilis an. 1773 inter Purpuratos Patres adscriptus fuit. Tandem Clemente e vivis sublato, summo Purpurati Senatus consensu, urbe plaudente, gratulantibus omnibus ordinibus, toto catholico orbe exultante, die 15 Februarii an. 1775 primus Ecclesiæ Hierarcha salutatus est. Sumpto in Pontificatu Pii VI nomine ob singularem, qua S. Pium V Ordinis Prædicatorum, et totius Ecclesiæ splendissimum lumen prosequabatur, venerationem eum sibi ad imitandum tum liberalitatis et magnificentiæ, tum fidei et fortitudinis exemplar proposuit. Incredibili, qua pollebat, celeritate mentis cuncta Principatus, et Summi Sacerdotii munia uno veluti obtutu complexus omnibus providit, nihilque omisit, quod ad Imperii prosperitatem, et ad Religionis incrementum conducere. Difficile dictu est qua justitia omnibus præfuit, qua prudentia difficillima negotia expedivit, qua celeritate res maximas confecit. Cum augustissimum S. Petri templum Sacrario careret, et nemo superiorum Pontificum tanto operi tamque necessario manum admoveere ausus fuisset, Pius magna auri vi profusa splendidum ædificium a fundamentis erexit, quod et amplitudine, et elegantia omnium admirationem excitaret, nisi nimis esset Vaticano proximum. Detecto in urbis, subterraneis magnifico ex porphyrite obelisco, magna inter Architectos exorta quæstio est de loco ubi esset collocandus. Res ad Pium defertur. Pius jubet immanes marmoreos equos, egregia, ut ferunt, Phidiæ, et Praxitelis opera, tantum de loco moveri, quantum sufficeret ut inter ipsos obeliscus extolleretur. Dies tanto operi statuitur, urbs universa commovetur, accurrit confertus populus, metuunt omnes, ne tanta moles, tantique pretii, in equorum conversione ruat, frangaturque. At nulla re retardari potest magnus Pii animus. Ipse imperat: res bene succedit. Quo præclare facto non in Italia solum, sed per totam Europam Pii nomen celebratum est. Post hæc ad urbem universam exornandam animum applicuit. Signis, tabulis, perystilis numismatibus, bibliothecis, artibus, scientiis, academiis eandem auxit. Quæ jacebant hinc illinc dispersa antiquitatis monumenta, partim temporum vetustate detrita, partim hominum incuria neglecta, collegit, et miro ordine collocavit. Quid plura? nullum invenies in urbe locum, in quo ejus magnificentiam non admireris. Hic vel templa conspicias auro fulgentia, vel palatia regia munificentia a fundamentis excitata, illic vel immensæ magnitudinis pyramides ad urbis venustatem aptissime dispositas, vel aquarum fontes variis operibus affabre exornatos. Omnium vero expectationem vincit celeberrimum musæum, quod Clemens XIV inchoavit; ipse autem mirifice auxit, ac perfecit. Atque utinam etiamnum viatoribus illud commonstrare liceret. Hoc enim monumentum, quo nihil elegantius excogitari potest, nihil magnificentius rerum peregrinarum et raritate, et copia, vel si solum esset, Pii nomen immortalitati traderet. Nec intra solius urbis fines ejusdem magnificentia circumscripta fuit: longe, lateque in omnes imperii sui terminos propagata est. Elucet in portu Terracinæ, quem horreis instruxit, propugnaculis munivit, amplitudine dilatavit. Elucet in Mesulæ principatu, quem magno auri pondere Pontificiis provinciis adjunxit. Elucet in agro Faventino, a quo deducta fossa usque ad Spineticum ostium patet in Adriaticum mare commeatibus aditus. Elucet in

villa Sublacensi, quam amplissimo templo, sacra supellectili, splendidisque ædificiis exornavit. Elucet . . . Verum nullus esset dicendi finis, si vias publicas ad commercii amplitudinem, si agrorum irrigationes ad pecudum pastum, si olivetorum, vinearumque culturam ad ubertatem si nosocomia ad ægrorum solatium, si ædes ad pauperum hospitium, si cœnobîa, si ecclesias, si ædificia ad pulchritudinem, ad commodum, ad pietatis incrementum percensere vellemus. Itaque, cæteris prætermisiss, hoc unum dicere sufficiat: in viis, in aquæductibus, in pontibus, in arcubus, in lyceis, in vicis, in oppidis, in urbibus passim Pii emblemata, inscriptiones, statux cernuntur, ut non tam imperium exornasse, quam renovasse visus sit. Duo reliqua sunt artis portenta, quæ præterire nullo modo possumus, instauratio Viæ Appiæ, et Paludis Pomptinæ siccatio. Viam, quam Appiam vocant, Decemvir Appius Claudius primum stravit; postea Imperator Trajanus refecit, sed temporis antiquitate detrita, impervia penitus evasit. Hinc a pluribus seculis vel difficile, vel interclusum erat agri Romani commercium. Hæc laus Pio reservata erat, qui nec laboribus parcens, nec sumptibus illam ad pristinam, imo ad majorem pulchritudinem revocavit. Siquidem instratis miræ molis pontibus, pulcherrimis hinc inde erectis ædibus tum mercatorum comodo, tum itinerantium amœnitati consuluit. Paludes vero Pomptinæ a Caio Cornelio Cethego exsiccatae, mox labentibus seculis iterum in malefica stagna coacervatae sunt. Imperatores Julius Cæsar, et Trajanus, Rex Gothorum Teodoricus, Pontifices Maximi Bonifacius VIII, et Xistus V plurimum in iis exsiccandis adlaborarunt. Res erat multæ operæ, laboris, temporis, dispendii; idcirco vel non perfecere, vel in diuturnum tempus non conservarunt. Verum quod potentissimi Imperatores, quod Maximi Pontifices exequi non potuerunt unius Pii sapientia, assiduitate, consilio effectum est ut vastissimus Paludis Pomptinæ ager culturæ, et fertilitati restitueretur. Hinc deserta, et sterilis regio in frequentum, et fertilissimam, hinc maleficum cælum in salubre conversum est. Dixisses naturam, et elementa Pio paruisse. Ita Pius magnificentia cæteros antecessit, utilitate præ cæteris profuit.

Hæc quidem quamquam ita magna esse fateamur ut difficile sit vel in prisca, vel in futura ætate exempla invenire, attamen conferri nullo modo possunt cum iis, quæ Pius gessit pro Ecclesia, pro fide, pro Religione. Illa enim vel hominum perversitate extenuari, vel variis fortunæ casibus interire queunt; hæc vero a quovis hominum iudicio, a quavis temporum vicissitudine sejuncta ad beatam pertingunt immortalitatem. Et quoniam in hunc locum devenimus, nihil nisi excellens, et præter omnium expectationem huc afferri oportere arbitremini. Nullus est qui ignorat Pium vel ab ipso sui Pontificatus exordio *Peregrinum Apostolicum* vulgo appellatum esse. Nemo unus qui sciret, huic voci fidem adhibebat; eam tamen semel, et iterum eventu comprobata nosmetipsi conspeximus. Exortis nonnullis inter Cæsarem, et Apostolicam Sedem controversiis, Pius, ut Ecclesiæ negotiis consulere, longa peregrinatione suscepta magnis itineribus Vindobonam contendit. Obviam ivit ad triginta millia Imperator immortalis memoriæ Joseph II, eumque in proprias ædes regio cultu et apparatu recepit, modisque omnibus honestavit. Plurima inter utrumque intercessere colloquia: pacta, et conventa quippe quæ secreta ignorantur: multa obtinuisse certum est. Itaque omnibus datis, et acceptis mutux benevolentix, et honoris significationibus, Ecclesiæ cum Imperio pace reintegrata, discessit. Romam reversus a civibus, a populo, ab omnibus

ordinibus inter exultantes, et lætos plausus exceptus fuit: ipse vero et labores, et vigilias auxit, ut gregem exemplo, et doctrinis pasceret, ut Fidem Catholicam latius proferret, ut gliscentes errores extirparet. Pietatis studiosissimus in omnibus rebus gerendis a prece-
tione, et ab ara Petri auspicium sumebat: noctu templum ingrediebatur, pro suis, et populi peccatis miserrimo luctu conficiebatur, preces in multum noctem producebat. In præcipuis autem diebus festis solemni pontificio more rem divinam faciebat tanta dignitate, tanta religionem ut omnium animos in Dei amorem excitaret, et raperet. Age vero quis effusam ejus in pauperes liberalitatem, quis paternam in omnes charitatem satis commendare poterit? Annonæ inopia Pontificiæ Provinciæ laborabant? patefactis horreis succurrit. Terræmotus urbes, et oppida diruerunt? auri suppeditata copia refecit. Virgines, Matronæ, Sacerdotes, Episcopi domo, patria, sedibus pulsi emigraverunt? eos peramanter excepit. Aegroti, et inopes sine tectis, sine vestibus, sine victu miserrime languebant? omnibus subsidiis præsto fuit. Eadem charitate ætus ad Fidem dilatandam omnes suas curas, cogitationesque convertit. Hinc missis quaquaversus Apostolicis viris Catholicam Religionem in remotissimas usque regiones invexit. In Syria plures Episcopos, et populos, ejurato schismate, et Monothelitarum hæresi, ad communionem, et Fidem Catholicam recepit. In Sueciam misit Præfectum Apostolicum, qui triginta Catholicorum millibus præfesset, eorum cultum dirigeret, Religionis bonum, et Fidei incrementum in illis regionibus propageret. In Russia, missis ad Catharinam II magnificis legationibus, obtinuit, ut in pluribus vastissimi ejus Imperii provinciis et coenobia, et templa, et Episcopatus erigerentur. In ipsa Anglia, cujus tamdiu inveteratum erat in Catholicos odium, ejus consilio, et cura effectum est, ut idem cæterorum civium juribus restituti et templa a fundamentis excitarent, et publico Religionis cultu uterentur. Quid vero dicendum de Foederatis Americæ Provinciis, in quibus Catholicam Religionem et confirmavit, et quammaxime dilatavit? Quid de Africæ, quid de Asiæ amplissimis imperiis? Quamquam quæ ubertas ingenii, quæ dicendi copia par esse potest ad describendum Pii in Fidem, et Religionem studium? Illud paucis, et verissime dicere sufficiat nullum esse regnum, nullam gentem vel cultu barbaram, vel locis disjunctissimam, ad quam Catholicæ Religionis veritas ejus opera non pervaserit. Verum dum Pius totus erat in Fide amplificanda, alio etiam animum conferre debuit. In aliquibus Italiæ partibus, in exteris regionibus nova disseminabantur dogmata. Nonnulli Pastores desciscere ab Ecclesiasticis institutis, plures Doctores novas doctrinis tradere, et rigidioris cjuusdam disciplinæ specie multos decipere, et maximos in Ecclesia tumultus excitare coeperant. Pius litteris, monitis, conciliis, auctoritate restitit, pugnavit, vicit.

Pium, tot auctum Dei beneficio victoriis, reddita jam Ecclesiæ pace, Fide amplificata, sublatis erroribus, tantorum laborum, et vigiliarum fructum in exacta senectute quasi in quadam statione quietis percepturum esse existimabamus. Quando, oh impervia Divinæ Sapientiæ consilia! Deus famulum suum ad aliam longe præstantiorem triumphum comparabat. Postremis hisce temporibus eruperunt homines omnium perditissimi, qui specioso philosophorum nomine imperitam multitudinem decipere studebant, quibus illud erat propositum, ut Religionem, et imperium funditus everterent. Et primo quidem cautius in latibulis, et privatis conventiculis errores diffundere, deinde crescente in dies eorum numero palam, et impudentius in tota Europa, imo in ipsius urbis, et Pontificis oculis impia dogmata vulgare ausi sunt.

Hinc morum corruptelæ, familiarum dissidia, in Reges odia, hinc seditiones, bella, cædes, hinc regnorum everfiones, hinc in Sacerdotes ignominia, in cultum irrisio, in sacra myſteria, in Deum impietas, hinc nulla de Deo religio. Tunc ſqualere templa, tunc Religionis cultum perturbari, tunc ſacras Virgines ejici, Sacerdotes, et Episcopos expelli, proh dolor! nos nos vidimus. Tunc *mutatus eſt color optimus Sponſæ Chriſti*, quæ ſqualida, fordidata, effuſa in lacrymas dolebat avulſos e gremio filios, dolebat amiſſum ſplendorem templi, dolebat lætos, et ſolemnes cantus in flebiles modos converſos. Pius autem ad aras proſtratus lamentabiliter gemebat, Deum ſine intermiſſione exorabat, ſi quando miſereretur, et maximis Eccleſiæ malis ſuccurreret. Hinc fide plenus, ſpe in Deum roboratus ſeſe bacchantis philoſophiæ, et furentium philoſophorum conatibus totis viribus oppoſuit. Jampridem perſenſerat ſe eorum iſtibus peti, jampridem cognoverat omnia illorum tella in ſe fore conſicienda ut *percuſſe paſtore diſpergerentur oves*. Nihilominus nullam vim, nullos impetus, nullum vitæ diſcrimen pro ſalute gregis vitandum eſſe putavit. Datis ad Episcopos, ad Principes, ad Reges amantiſſimis litteris de periculo admonuit: ſcriptis et multis et doctiſſimis impia dogmata refellit: indiſtis ſupplicationibus divinam opem imploravit: prohibuit ne eorum peſtiferi libri legerentur, ne inferrentur cavit, furſtim inlatos, quos potuit, ſuſtulit: cæteros monere, rogare, obſecrare, hortari, increpare, ab erroribus quoquo modo revocare nullo unquam tempore deſtitit, nihil denique reliquit intentatum ut horrendum monſtrum proſtrerneretur. Tunc improbi homines Pontificis animum alia via pertentare aggreſſi ſunt. Monent ut illa reſcindat decreta, quibus eorum confodiebantur errores. Id ſi faciat, ſpondent et ſuis ſecuritatem, et ſibi imperium conſervatum iri. Sed labefaſtari ejus conſtantia nullo modo potuit; firmatus enim erat ſuper illam petram, de qua ſcriptum eſt: *portæ iuſeri non prævalebunt adverſus eam*. Verum eo jam progreſſi ſumus ut non ſine ingentibus lacrymis, non ſine vehementi animi mœrore longius perſequi liceat. Quare pleraque, et illa quidem acerbiora conſulto omittemus, ne alte infixus dolor magis recrudefcat.

Jam armis et bellico tumultu tota perſonat Italia, jam hoſtium copiæ ad urbem properant, eamque occupant. Omnes pallere, contremiſcere, fuga, vel latibulis ſalutem quærere cerneret. Pontifex conſcientiæ integritate fretus, Fide plenus, magno excelfoque animo ſtat paratus pro grege, pro Fide mori. Ab imperio dejectus, a ſede, ab urbe, a ſuis abſtractus; non frangitur ejus conſtantia, ſed confirmatur: die 20 Februarii anno 1798 proficiſci juſſus, ultro ſe dat in viam: nivibus, et glacie rigente fortiter tranſcendit Appenninos, Senas venit, ſed ibi excitato paulo poſt terræmotu, Florentiam deducitur.

Quæ ſequuntur non humanis viribus, ſed Dei miraculo videntur eſſe tribuenda. Senex annorum octoginta, et amplius, detrita valetudine, conſectus ærumnis, et ſemivivus: ſemper tamen ſibi conſtans, et ſeiſpo major, nihil aliud dies et noctes, niſi de Eccleſia et Religione cogitat. Quare adhibitis in conſultationem graviſſimis Theologis, atque Episcopis, quantum, potuit operam dedit, ne quid detrimenti in tanta temporum perversitate res Eccleſiæ paterentur. Sanctum de Propaganda Fide inſtitutum Romæ ſublato, ut alibi ſedem haberet curavit. Futuris Eccleſiæ periculis proſpexit, abrogavitque, quæ de Summo Pontifice eligendo vigeant, leges, ſanoque conſilio providit, ut ubi liberum, et tutum eſſet, celeriter eligeretur. At enim vix dum aliquantula quiete Florentiæ apud Cartuſianos fruebatur, quum ſibi longius peregrin-

nandum esse intellexit. Igitur die 28 Martii an. 1799 Florentia profectus Parmam venit: in eam scilicet urbem, que Ferdinandi I Hispaniarum Infantis consilio, atque sapientiæ inter tot armorum tumultus, ac opinionum dissidia sola in Italia permanfit incolumis. Ingenue fatemur: hoc loco aliquid humani Pii constantia passa est. Etenim iussus a pientissimo Ferdinando divelli nonnihil conquestus est; hoc nempe habet vera virtus, ut magnos, excelsosque animos indissolubili nexu conjungat. Celeriter placentiam, et Augustam Taurinorum pertransiens, mox Brigantii brevi commoratus, denique Valentiam ad Rhodanum pervenit. In hac quasi duorum annorum peregrinatione, in tot itineribus, quibus universam pertransiit Italiam, mirum quot ubique motus excitati fuerint. Vidisses confluere undique populum ad tantum Pontificem intuendum, per longos viæ tractus eundem comitari: ejus periculo tremere, pallere, collacrymare. Ubi vero Gallorum fines est ingressus ad montium culmina, ad rupes, ad fauces innumeræ concurrebant gentes, semitæ confertæ erant viris, atque mulieribus: in omnium oculis, et vultibus miserandi senis commiseratio conspiciebatur. Valentia demum difficile dictu est quanta pompa, quanto triumpho acceptus fuerit. Processit obviam extra urbem effusus populus, plaudens sequutus est. Occurrerunt senes, juvenes, viri, mulieres, virgines, matronæ, omnes civitatis ordines, et quibus poterant honoribus, illum prosequiebantur. Alter alterum premebat, quisque ad semel, et iterum intuendum properabat, isti genuflectentes venerabantur, illi humeris sublatum circumferre cupiebant: omnes benedictionem elata voce postulabant, ita ut non in celum pergere, sed triumphum agere videretur. Quamobrem verissime affirmare possumus in optimis Gallis Religionis studium auctum fuisse Pii præsentia, quæ sola majorem certe impiorum causæ attulit cladem, quam totius Europæ conjunctæ vires.

At venerandus senex, communis Ecclesiæ Pater, Summus Antistes Pius tot itineribus defatigatus tot laboribus fessus, ingravescente in dies valetudine, viribus fractus, fortitudinis, Religionis, Fidei triumphum agens, oris, vultusque serenitatem spirans, veniam hostibus a Deo precatus, suspexit in celum, benedixit suis, ac sensim deficiens, non tam ex hac vita migrasse, quam ad sempiternam evolasse felicitatem visus est.

Vixit annos LXXXI mense VIII dies II, Ecclesiam rexit annos XXIV menses VI dies XIV, diuturnitate Episcopatus Petri Pontificatum vel superavit, vel eidem proxime accessit. Fuit magnificentia, et liberalitate summus: secundis in rebus magnus, in adversis maximus: Fide et Religione major. Fuit omnibus Principibus carus, et maxime Carolo IV magno Hispaniarum regi, qui Eminentissimum Cardinalem Franciscum Antonium de Lorenzana cum duobus Archiepiscopis ad eum in maximis infortuniis solandum misit. Fuit carus immortalis Francisco II Romanorum Imperatori, qui suorum exercituum ducibus eum quammaxime commendavit, et quibus potuit subsidiis præsto fuit. Pervulgato ejus mortis nuntio universus orbis catholicus ingemuit, ejusque funus tum privatis, tum publicis doloris, et moestitiæ signis prosequutus est. Sed potior nobis est dolendi causa, qui non modo Parentem, et Pastorem, sed amplissimum etiam amissimus Protectorem, cujus beneficiis et aucti, et cumulati sumus. Pro ejus immortalibus in nos meritis omnia pietatis officia vos ultro præstituros esse confidimus. Ad nos quod attinet, et officii nostri rationem omnibus Cœnobiorum Præsidibus mandamus, ut pro anima Pii VI exequias instituant more nostro, atque instituto. Singulis vero Sacerdotibus præcipimus ut rem divinam ter faciant: Clericis et Sororibus choro addictis ut totum psalterium: Laicis ut quingentiis *Pater noster* recitent.

